

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стефанюк І.Б. Поняття, сутність і причини виникнення контролінгу / І.Б. Стефанюк // *Фінанси України*. – 2005. – № 2. – С. 146–154.
2. Килимнюк В. Еволюція контролінгу, його місце та роль в економіці підприємства / В. Килимнюк // *Економіст*. – 2004. – № 1. – С. 23–29.
3. Сухарева Л. Проблеми адаптації і передумови організації контролінгу у вітчизняній теорії і практиці / Л. Сухарева // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2001. – № 8. – С. 11–17.
4. Терещенко О.О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством / О.О. Терещенко // *Фінанси України*. – № 12. – С. 26–32.
5. Манн Р., Майер Э. Контролінг для начинающих. Система управління прибутком / Р. Манн, Э. Майер. – М. : *Фінансы и статистика*, 2004. – 301 с.
6. Попченко Е.Л., Ермаков Н.Б. Бизнес-контролінг / Е.Л. Попченко, Н.Б. Ермаков. – М. : *Альфа-Пресс*, 2006. – 288 с.
7. *Контролінг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях* / А.М. Карминский и др. – М. : *Фінансы и статистика*, 2003. – 256 с.
8. Яковлев Ю.П. Контролінг на базі інформаційних технологій / Ю.П. Яковлев. – К. : *Центр навч. літератури*, 2006. – 318 с.
9. Пушкар М.С. Пушкар Р.М. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту : [монографія] / М.С. Пушкар, Р.М. Пушкар. – Тернопіль : *Карт-бланш*, 2004. – 370 с.
10. Портна О.В. *Контролінг* : [навч. посіб.] / О.В. Портна. – Львів : *Магнолія-2006*, 2007. – 190 с.
11. Млинко І.Б. Контролінг маркетингової діяльності на приладобудівних підприємствах : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / І.Б. Млинко. – К., 2014. – 24 с.
12. Федулова І.В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства / І.В. Федулова // *Наук. пр. Нац. ун-ту харчових технологій*. – 2010. – № 36. – С. 114–118.

ІННОВАЦІЙНЕ ОНОВЛЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

INNOVATIVE UPGRADING OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

У статті досліджено передумови інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств. Здійснено аналіз їх інноваційної активності на підставі статичних даних обсягу випуску продукції, понесених на неї витрат та джерел фінансування. Визначено стримуючі фактори розвитку інноваційної діяльності в Україні та виділено потреби створення сприятливих умов для її ведення. Запропоновано напрями активізації інноваційної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Встановлено напрями взаємодії промислових підприємств та держави у сфері виробництва інноваційної продукції.
Ключові слова: інновації, оновлення, промислове підприємство, інноваційна діяльність, інноваційна стратегія, інноваційна активність, інноваційна модель.

В статье исследованы предпосылки инновационного развития отечественных промышленных предприятий. Осуществлен анализ их инновационной активности на основании статических данных объема выпуска продукции, понесенных на нее расходов и источников финансирования. Определены сдерживающие факторы развития инновационной деятельности в Украине и выделена необходимость создания благо-

приятных условий для ее ведения. Предложены направления активизации инновационной деятельности отечественных субъектов хозяйствования. Установлены направления взаимодействия промышленных предприятий и государства в сфере производства инновационной продукции.
Ключевые слова: инновации, обновление, промышленное предприятие, инновационная деятельность, инновационная стратегия, инновационная активность, инновационная модель.

The article examines the preconditions of innovative development of domestic industrial enterprises. The analysis of their innovation activity on the basis of static data in output incurred on it costs and sources of funding. Identified constraints to the development of innovation in Ukraine and highlighted the need to create favorable conditions for its conduct. The directions of activation of innovative activity of domestic enterprises. The areas of interaction of industrial enterprises and the state in the production of innovative products.

Key words: innovation, renewal, industrial enterprise, innovation, innovation strategy, innovation activity, innovation model.

УДК 330.341.1

Думанська І.Ю.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
 Хмельницький національний університет

Постановка проблеми. У сучасному світі якість управління інноваційними процесами та їх державне стимулювання стали визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік. Через

непослідовність у проведенні науково-технологічної та інноваційної політики в Україні закріплюються тенденції до технологічного відставання від розвинених країн світу. Наслідком цього стає зниження конку-

рентоспроможності національної економіки, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, падіння кваліфікованості робочої сили. Це зумовлює зростання загроз національній безпеці, подальше відставання України від економічно розвинених країн світу та перетворення її в ресурсний придаток країн-лідерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість інноваційної діяльності промислових підприємств для покращення стану економіки України доведено багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, зокрема В.П. Александровою, А.С. Гальчинським, В.М. Геєцем, Л.І. Федуловою, С.М. Ілляшенко, А.В. Савчук та ін. Разом із тим потребують додаткового розгляду питання передумов інноваційного розвитку вітчизняних суб'єктів промисловості та факторів, що стримують їх інноваційну діяльність, на тлі останніх економічних реформ в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сучасного стану та перспективи інноваційного розвитку промислових підприємств України в системі ключових чинників та тенденцій господарської діяльності суб'єктів господарювання та державної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після підписання Угоди про партнерство і співробітництво з Європейськими співтовариствами Указом Президента України затверджено «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу» [3], якою визначено курс на розвиток національної економіки за інноваційною моделлю. Обрання такого курсу означало, що головним джерелом економічного зростання країни мають стати нові наукові знання та процеси їх розширеного продукування і комерційного використання.

Для забезпечення основних засад реалізації економічного розвитку України за інноваційною моделлю була створена відповідна законодавча основа. Ця нормативно правова база поряд із таким документом, як Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» [4], певною мірою створила необхідне нормативне поле для провадження суб'єктами господарювання в Україні інноваційної діяльності. Однак варто зазначити, що починаючи з 1991 р. в Україні жодного бюджетного року не була виконана визначена ст. 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» норма щодо забезпечення державою бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності обсягом не менше 1,7% валового внутрішнього продукту (ВВП) України. Типова щорічна цифра видатків на науку становила 0,3–0,5% ВВП, унаслідок чого наука в нашому суспільстві відігравала переважно соціокультурну функцію [9, с. 17]. Відомо, що економічна функція науки починається з обсягів фінансування, більших від 0,9% ВВП.

Зниження рівня фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР)

призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, занепаду багатьох наукових шкіл, стрімкої деградації матеріально технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважного впровадження в Україні запозичених технологій не найвищої якості, зростання ролі іноземних інвесторів.

Як наслідок, протягом останніх 15 років зростає залучення носіїв нових (наукових) знань українського походження та здобутих ними результатів у сферу інноваційної діяльності сусідніх держав, зменшуються обсяги можливої бази об'єктів інноваційної діяльності в Україні, знижується кількість інноваційно-активних підприємств (26% у 2007 р. проти 14,2% у 2015 р.) [6].

У 2015 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися 824 підприємства, або 17,3% обстежених промислових. Серед регіонів вищою за середню в Україні частка інноваційно-активних підприємств була в Миколаївській, Харківській, Кіровоградській, Івано-Франківській, Запорізькій, Херсонській, Сумській, Одеській, Львівській і Тернопільській областях (табл. 1).

У розрізі видів економічної діяльності слід виокремити підприємства з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (47,5%), автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (38,2%), комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (37,5%), інших транспортних засобів (36,1%), коксу та продуктів нафтопереробки (28,6%), електричного устаткування (28,2%).

У 2015р. на інновації підприємства витратили 13,8 млрд. грн., у т. ч. на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 11,1 млрд. грн., на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 2,0 млрд. грн., на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 0,1 млрд. грн. та 0,6 млрд. грн. – на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (інші витрати) (рис. 1).

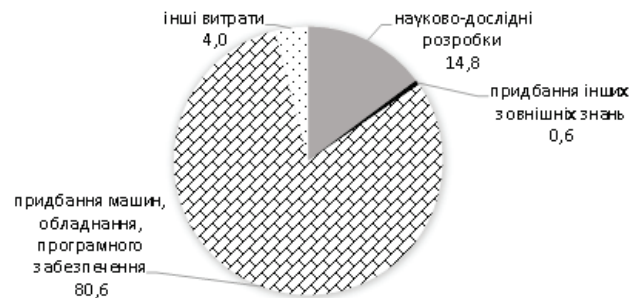

Рис. 1. Розподіл обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності промислових підприємств України в 2015 р., %

Джерело: складено за даними [6]

Інноваційна діяльність промислових підприємств України за регіонами в 2015 р.

Область	Кількість інноваційно активних підприємств		Обсяг витрат на інноваційну діяльність, млн. грн.	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, усього, млн. грн.
	усього, од	у % до загальної кількості обстежених підприємств		
Вінницька	25	14,7	575,3	192,4
Волинська	12	11,5	65,3	383,6
Дніпропетровська	63	13,0	7568,9	1145,5
Донецька	28	11,7	827,6	4591,8
Житомирська	28	15,5	32,6	372,3
Закарпатська	14	10,1	22,5	583,2
Запорізька	49	20,9	321,0	3162,3
Івано-Франківська	27	21,6	92,2	242,0
Київська	44	13,3	144,8	618,8
Кіровоградська	25	24,8	127,7	354,7
Луганська	9	11,3	24,3	373,2
Львівська	64	19,3	277,8	1193,9
Миколаївська	29	31,2	291,6	71,2
Одеська	36	19,4	49,7	544,4
Полтавська	30	16,2	128,5	1938,5
Рівненська	13	10,6	6,9	67,3
Сумська	23	19,8	162,3	1751,9
Тернопільська	16	17,4	14,6	249,3
Харківська	117	28,6	667,0	2742,4
Херсонська	19	20,7	70,1	175,4
Хмельницька	18	12,3	66,7	127,1
Черкаська	25	17,2	53,5	289,7
Чернівецька	9	17,0	18,8	100,0
Чернігівська	15	13,3	35,0	95,9
м. Київ	86	17,3	2169,0	1683,3
Всього	824	17,3	13813,7	23050,1

Джерело: складено за даними [6]

Найбільше коштів витрачено підприємствами м. Київ, Дніпропетровської, Донецької, Харківської та Вінницької областей; серед видів економічної діяльності – підприємствами металургійного виробництва (56,3%), із виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (11,5%), харчових продуктів (8,3%), машин і устаткування (5,4%).

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств – 13427,0 млн. грн. (97,2% загального обсягу витрат на інновації). Кошти державного бюджету отримало 11 підприємств, місцевих бюджетів – 15, загальний обсяг яких становив 589,8 млн. грн. (0,7%); кошти вітчизняних інвесторів отримали дев'ять підприємств, іноземних – шість, загалом їхній обсяг становив 132,9 млн. грн. (1,9%); кредитами скористалося 11 підприємств, обсяг яких становив 113,7 млн. грн. (0,8%) [6].

У 2015р. 87,7% інноваційно активних промислових підприємств упроваджували інновації (15,2% обстежених).

У 2015 р. промислові підприємства впровадили 3136 інноваційних видів продукції, з яких 548 – нових тільки для ринку, 2 588 – нових лише для підприємства. Із загальної кількості впровадженої продукції 966 – нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо. Найбільшу кількість інноваційних видів продукції впроваджено на підприємствах Тернопільської (27,2% загальної кількості впроваджених видів інноваційної продукції), Запорізької (12,7%), Львівської (8,0%), Харківської (6,6%) областей та м. Київ (14,4%); за видами економічної діяльності – на підприємствах з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (22,9%), паперу та паперових виробів (16,2%), харчових продуктів (11,3%), металургійного виробництва (5,5%).

Кількість упроваджених інноваційних технологічних процесів (нових або вдосконалених методів обробки та виробництва продукції) становила 1217, найбільше з яких впровадили підприємства Харківської (17,4%), Сумської (15,2%), Запорізької (9,4%), Дніпропетровської (6,3%) областей

та м. Київ (12,5%); за видами економічної діяльності – на підприємствах із виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (25,3%), інших транспортних засобів (12,3%) та харчових продуктів (7,8%). Із загальної кількості впроваджених інноваційних технологічних процесів 458 – маловідходні, ресурсозберігаючі.

У 2015 р. 570 підприємств реалізувало інноваційну продукцію на 23,1 млрд. грн. Серед таких підприємств 37,4% реалізували продукцію за межі України, обсяг якої становив 10,8 млрд. грн. Кожне четверте підприємство реалізовувало продукцію, що була новою для ринку. Обсяг такої продукції становив 7,3 млрд. грн., майже дві її третини підприємства поставили на експорт. Значна кількість підприємств (86,0%) реалізовувала продукцію, яка була новою тільки для підприємства. Її обсяг становив 15,8 млрд. грн. Кожне третє підприємство реалізувало за межі України 40,1% такої продукції.

Із метою здійснення нововведень 181 підприємство придбало 1 131 нову технологію, з яких 66 – за межами України. Із загальної кількості тех-

нологій 439 придбано з устаткуванням, з яких 43 – за межами України; 393 – як результат досліджень і розробок (12); 120 – за договорами на придбання прав на патенти, ліцензіями на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей (8); 37 – за угодами на придбання технологій та науку (3); 129 – разом із цілеспрямованим прийомом на роботу кваліфікованих фахівців [6].

У результаті інноваційної діяльності дев'ять підприємств створили нові технології, з яких 98 було передано іншим підприємствам, зокрема 20 – за межі України.

Водночас майже п'ята частина наукового потенціалу України в галузі технічних наук працює на іноземні замовлення. На перший погляд може видатися, що своїм фінансуванням вони підтримують нашу країну. Якоюсь мірою це так, але в реальності ми втрачаємо набагато більше. По-перше, Україна залишається без авторських прав на інтелектуальну власність, створену вітчизняними науковцями, по-друге, підприємці потім змушені платити надвисоку інноваційну ренту,

Таблиця 2

Кількість підприємств України, що впроваджували інновації, за типами інновацій та регіонами в 2015 р., од.

Область	Кількість підприємств	У т. ч. впроваджували				
		інноваційні види продукції	з них		інноваційні процеси	з них маловідходні, ресурсозберігаючі
			нові для ринку	нові для підприємства		
Вінницька	22	15	5	12	11	5
Волинська	11	4	1	4	6	1
Дніпропетровська	43	28	10	20	21	10
Донецька ¹	17	11	5	8	7	7
Житомирська	27	11	3	8	16	3
Закарпатська	11	6	–	6	7	2
Запорізька	45	35	10	30	20	11
Івано-Франківська	23	11	2	11	14	5
Київська	43	17	3	16	27	4
Кіровоградська	22	12	2	10	8	5
Луганська ¹	7	3	–	3	5	2
Львівська	61	27	10	21	44	11
Миколаївська	22	11	2	9	9	3
Одеська	32	13	2	11	16	6
Полтавська	27	19	1	19	10	4
Рівненська	12	5	1	4	8	2
Сумська	22	15	7	11	9	6
Тернопільська	16	9	5	6	10	5
Харківська	97	44	13	35	67	30
Херсонська	19	12	3	10	10	3
Хмельницька	18	11	2	10	8	5
Черкаська	25	16	4	14	12	4
Чернівецька	9	6	–	6	5	3
Чернігівська	14	10	2	8	7	4
м. Київ	78	63	21	50	43	14
Україна	723	414	114	342	400	155

Джерело: складено за даними [6]

імпортуючи інноваційний продукт, і, по-третє, таким чином Україна поступово втрачає ринковий сегмент інноваційної продукції та інноваційну чутливість до формування національної інноваційної стратегії [7; 8].

Неефективною залишається галузева структура інновацій у виробничій сфері. У структурі інновацій розвинутих країн світу близько 60% припадає на високотехнологічні види виробництва (радикальні інновації), і тільки 10–12% – це інновації поліпшень у традиційних галузях. Сьогодні в Україні ситуація протилежна. Серед підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, домінують виробництва Третього та Четвертого технологічних укладів (важке машинобудування, виробництво і прокат сталі, суднобудування, кольорова металургія, органічна та неорганічна хімія), частка яких разом становить майже 90%. П'ятий уклад (комп'ютеризація, інформатизація, сучасні галузі електротехнічної промисловості і приладобудування, авіаційна, медична, хімічна, фармацевтична промисловість) не перевищує 10%, Шостий (мікробіологічна промисловість, наукоємна і високотехнологічна медична техніка, види діяльності, засновані на біотехнологіях, генній інженерії) – 1% [2, с. 115].

Недосконалість механізму впровадження високотехнологічних розробок у виробництво в Україні робить ці сфери непривабливими для інвесторів. Майже 75% інвестицій спрямовується у Третьюму укладі тільки 20 і 4,5% у Четвертий і П'ятий технологічні уклади відповідно. У технологічній частині капітальних вкладень (технічне переозброєння і модернізація) теж домінує Третій технологічний уклад – 83%, і тільки 10% припадає на Четвертий. У деяких сферах, таких як інформаційні та телекомунікативні технології, окремі напрями радіоелектроніки, біотехнології, рівень українських розробок значно нижчий за світові стандарти. А необхідні витрати на освоєння і підтримку сучасного рівня продукції настільки великі, що вигідніше її імпортувати. Типові приклади такого стану – виготовлення сучасних ліків або окремих елементів комп'ютерної техніки. Внаслідок цього структура українського експорту залишається вкрай незадовільною [1].

На відміну від країн ЄС, де більшість науковців працюють у промисловості, в Україні такі фахівці зосереджені переважно у науково-дослідних організаціях. Такий розподіл науковців не сприяє якісному та ефективному використанню нововведень у виробництві.

Низьким є рівень комерціалізації результатів наукових досліджень, відсутні ефективні зв'язки науки і виробництва, повільно і безсистемно розвивається мережа сучасних інноваційних структур (технопарків, бізнес-інкубаторів, венчурних фондів) [5].

Держкомстат України проводить регулярні опитування керівників підприємств щодо причин низької інноваційної активності останніх. Найвагомішими факторами, які перешкоджають здійсненню інновацій, названі такі: нестача власних коштів (вказали майже 83% промислових підприємств), недостатня фінансова підтримка держави (56,6%), великі витрати на нововведення (55,9%), високий економічний ризик (38,9%), недосконалість законодавчої бази (37,7%), тривалий термін окупності нововведень (34,6%), відсутність коштів у замовників (31,7%), відсутність кваліфікованого персоналу (17,2%). Дані таких опитувань дають змогу зробити висновок, що фінансове забезпечення та високі ризики залишаються найбільш проблемною ланкою у здійсненні інновацій [6].

Зазначимо, що серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія – 26% та Греція – 29%, але навіть вони у два рази вищі, ніж в Україні. Порівняно з країнами лідерами, такими як Нідерланди (62%), Австрія (67%), Німеччина (69%), Данія (71%) та Ірландія (74%), розрив з Україною ще більший (три-чотири рази) [9, с. 19].

Як показує досвід розвинених країн світу, вплив інноваційного фактора на економіку має відбуватися шляхом узгодження інноваційної політики з науково-технічною, бюджетно-фінансовою, грошово-кредитною, промисловою та зовнішньоторговельною політикою й за умови Досягнення єдності інтересів і встановлення злагоджених стосунків між суспільством, державою, владою, бізнесом та іншими громадськими і науковими інституціями.

В Україні наявні всі ланки господарського механізму, здатного продукувати конкурентоспроможну продукцію. Проблема як така сьогодні лежить у площині організації їх ефективної взаємодії з огляду на потрібний державі результат. Основним змістом державного управління інноваційним розвитком має стати саме координація злагодженої роботи усіх ланок господарського механізму, налаштованого на продукування конкурентоспроможної високотехнологічної інноваційної продукції. Результатом цього має стати істотне прискорення економічного зростання країни та конкурентоспроможності її економіки.

Безперервна трансформація органів державного управління науково-технічною та інноваційною діяльністю, відсутність унаслідок цього виваженої і довгострокової політики, які мали місце за останні півтора десятиліття років в Україні, й спричинили погіршення стану інноваційної сфери та інноваційної культури суспільства.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, варто зауважити, що інноваційна діяльність в Україні хоча і характеризується деякими позитивними абсолютними

показниками, проте розвивається досить повільними темпами. Досі в країні практично не створено сприятливих умов для її здійснення. Водночас підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств дасть змогу перейти до створення і використання технологій, продукції більш високого рівня та економічного зростання, яке сьогодні вкрай необхідне Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барановська С.П. Планування розвитку інноваційних структур у машинобудівній промисловості / С.П. Барановська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/VNULP/Menagement/2008_624/24.pdf.
2. Герасимова І.Ю. Інноваційний розвиток економіки як основа економічної безпеки України / І.Ю. Герасимова // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України : мат. міжнар. наук.-практ. конф. – Д. : НГУ, 2012. – Т. I. – С. 115–116.
3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року, затверджена Постановою Каб-

міну № 1001 від 21.07.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI Відомості Верховної Ради України. – 2011.

5. Кузьмин О. Фактори інноваційного розвитку підприємств / О. Кузьмин, Т. Кужда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.masters.donntu.edu.ua/2010/iem/yevdokimova/library/article5.htm>.

6. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. Стратегія інноваційного розвитку на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krada.gov.ua>.

8. Чижов С.В. Інноваційний фактор у підвищенні конкурентоспроможності промисловості України / С.В. Чижов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://iee.org.ua/files/alushta/89-4ijov-innov_factor.pdf.

9. Концептуальні основи стратегії розвитку промисловості України на період до 2017 року / М. Якубовський, В. Новицький, Ю. Кіндзерський // Економіка України 2007. – № 11 – С. 4–20.

АНАЛІЗ БАЗОВИХ ТЕОРІЙ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

ANALYSIS OF BASIC THEORIES OF MOTIVATION OF PERSONNEL

УДК 331.101.3:303.725.2

Задорожнюк Н.О.

к.е.н., доцент кафедри економічних систем і управління інноваційним розвитком
Одеський національний політехнічний університет
Кващук Ю.О.
студентка
Одеський національний політехнічний університет

У статті досліджено наукові підходи до розкриття сутності поняття «мотивація». Виявлена необхідність урахування додаткових чинників (психологічного та економічного) для більш глибокого дослідження мотивації. Мотивацію персоналу розглянуто як процес. Запропоновано схематичне відображення можливих етапів мотивації персоналу з точки зору процесного підходу. Проаналізовано базові теорії мотивації персоналу, виявлено переваги, недоліки та можливість практичного застосування кожної.

Ключові слова: потреби, мотивація, процес, поведінка, теорії мотивації персоналу.

В статье исследованы научные подходы к раскрытию сущности понятия «мотивация». Выявлена необходимость учета дополнительных факторов (психологического и экономического) для более глубокого исследования мотивации. Мотивация персонала рассмотрена как процесс.

Предложено схематическое отображение возможных этапов мотивации персонала с точки зрения процессного подхода. Проанализированы базовые теории мотивации персонала, выявлены преимущества, недостатки и возможность практического применения каждой.

Ключевые слова: потребности, мотивация, процесс, поведение, теории мотивации персонала.

The article explored scientific approaches to disclosure of the concept of «motivation». Revealed the need to consider additional factors (psychological and economic) for a deeper study of motivation. Motivation of staff is considered as a process. A schematic display of possible stages of motivation in terms of process approach. Analyzed the basic theories of motivation, discovered the advantages, disadvantages and the possibility of practical applications of each.

Key words: needs, motivation, process, behavior, theories of motivation.

Постановка проблеми. Вивчення питань, пов'язаних із мотивацією поведінки і діяльності людини, зумовлене необхідністю активізації та підвищення ефективності діяльності трудового колективу підприємства/організації, тому проведення дослідження теоретико-методичних основ мотивації персоналу та можливість застосування базових мотиваційних інструментів у сучасних умовах є актуальними проблемами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти мотивації наведено у працях Минасяна С.С., Крячко К.С., Колота А.М., Грішнєвої О.А., Співака В.В., Хабалі Н.В., Різника В.В. та ін. [1–7]. Аналіз праць цих учених показав, що проблема мотивації є гостро дискусійною та потребує подальшого вирішення.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження базових теорій мотивації персоналу.